

Algunes notícies de Bellpuig al segle XVIII

per Esteve Mestre i Roigé

He volgut remarcar, a través d'una concessió d'un hort, la caiguda de la família Gomar a Bellpuig, que fou desbancada per la família Tàpies. En futurs treballs, faré un seguiment de la família Gomar.

Per altre costat he volgut donar notícia d'algunes obres fetes al Castell de Bellpuig durant el segle XVIII.

ELS TÀPIES CONTRA ELS GOMAR (1734)

El Duc de Sessa, Fco. Javier Fernández de Córdoba, Folch de Cardona i Senyor de les Baronies de Bellpuig i Linyola, donava ordres al seu tresorer Isidre Fogassot perquè fes donació a cens emfitèutic a Baltasar Tàpies i als seus hereus d'una peça de terra situada a la partida dels Horts i sota els molins, que en temps passats fou un gran hort envoltat de parets i avui es troben la major part derruïdes, i dit camp es dedica a recollir gra, per la sementera dels camps, que amida 5 jornals de terra i que té com a límits a orient la sèquia anomenada de l'eixugador, a migdia amb el camí que va de Bellpuig als molins, a orient amb terres d'Antoni Galitó i de T. Lleonart i a la tramuntana amb la sèquia anomenada reguer major.

Li deixa aquesta terra amb la condició que la millori, que pagui els drets que li corresponguin als qui arrendin la baronia, com també ha de pagar anualment a la Unió de Preveres de 5 quarteres i 4 cortans d'ordi i el dia de St. Joan del mes de juny en tinguin de pagar cada any 25 rals d'ardits, però a partir de l'any 1741. Fins aleshores té cedida la terra. En cas que es vengués la terra, li hauria de pagar, en el termini de trenta dies, el trenta per cent del que haguessin cobrat. Aquest contracte es feia el dia 1 de novembre de 1734.

Per què el Duc de Sessa li havia concedit dit camp a Baltasar Tàpies? Doncs per una petició que li havia fet el mateix Baltasar Tàpies, per compensar-lo per tots els esforços i treballs que havia fet per la casa del Duc de Sessa. Baltasar Tàpies li havia escrit una carta encapçada per B. Baltasar Tàpies, procurador general dels

seus estats a Catalunya, amb el degut respecte “y puesto a los pies” del Duc. Li explicava que des del 29 de novembre de 1729, l’havia nomenat procurador general, havia aplicat la seva curta intel·ligència a reparar el deplorable estat en què els seus antecessors —els Gomar— havien deixat les seves rendes.

Havia posat al corrent els pagaments dels pobles i havia cobrat molts diners endarrerits i havia hagut d’atendre alguns plets provocats per Pere i Jacint de Gomar.

Que en aquests anys, per fer créixer les rendes de la casa del Duc, havia arrendat 2.000 jornals de termes rònecs, i que, amb els pagaments fets d’un cop en 11.000 lliures i els censos a cobrar anualment, havia augmentat en 107 lliures, 5 sous i 10 diners; a part que amb els cultius d’aquests jornals augmentaran el patrimoni en recaptar els delmes, pel que es pot dir que gràcies al seu esforç la casa del Duc de Sessa ha augmentat el seu patrimoni en 70.000 lliures.

En un altre camp que havia treballat Baltasar Tàpies, havia estat en l’ordenació i estudi dels papers del seu arxiu, que estaven en una situació molt desordenada, cosa que li havia valgut per fer prevaldre la llei en molts plets. També i degut al litigi que el Duc ha portat contra els Gomar, ha hagut de patir per defensar-lo, ser calumniat i atacs continuats, per la qual cosa li demanava com a premi per tot els seus esforços que li fes cessió d’un camp que abans havia estat un hort i ara era terra campa. En temps passats aquest hort donava com a rendes 100 lliures anuals i en temps del Gomar, res. En el darrer arrendament que es va fer i que acaba l’any 1740, ell ho ha fet a 68 lliures per any.

Per acabar d’explicar-li els seus mèrits, Baltasar Tàpies li explicava que en els nous jornals colonitzats dels termes despoblats, s’ha pagat d’entrada 6 pesos i l’arrendament anual ha augmentat en 1 sou, raó per la qual li demanava que li cedís aquell hort, tot i dient-li que si ho fa, ell i la seva família estaran sempre “obligados a sacrificar-se siempre ab obsequio y servicio de VE. con la más profunda resignación”.¹

PAGAMENTS DE SOUS I OBRES A BELLPUIG L’ANY 1760

El dia 21 d’abril de 1760, Anton Berenguer, home de negocis de Bellpuig i com a col·lector del reial cadastre, havia rebut del procurador del Duc, Ramon Ponsich i Camps, la quantitat de 169 lliures, 14 sous, 3 diners, pel cadastre de l’any passat i endarreriments.

Després es presentava Agustí Mariner, manyà de Bellpuig, que cobrava la quantitat de 68 lliures, 7 sous, 3 diners, pels treballs i diferents ferros que ha col·locat al Castell de Bellpuig.

Darrere seu anava Gabriel Prunera, ferrer, que cobrava 111 lliures per treballs que havia fet al Castell de Bellpuig, als molins d’oli i farina de Bellpuig i, al molí de farina de Sant Martí de Maldà.

1) AHC Cervera. Notari de Bellpuig. Rafael Soler. Manual 1731, fol. 258 i ss.

El fuster Francesc Sabaté cobrava 106 lliures, 10 sous, pel treball que havia fet al Castell de Bellpuig.

El carreter Josep Vila cobrava 22 lliures, 2 sous, 6 diners, pels treballs de compondre o arranjar les premses del molí d'oli de Bellpuig.

Francesc Albareda, mestre de cases, cobrava 622 lliures per les obres fetes al castell, que consentiren enderrocar i tornar a fer la paret del castell de la part del mig, que amenaçava ruïna, enderrocar i tornar a fer el terrat que carregava en la mateixa paret, compondre el *saguar* i el *quarto* de la part del migdia. I arreglar també el molí d'oli.

Melcior Eixalà, ciutadà honrat de Barcelona i doctor en drets, com assessor ordinari del Duc, cobrava el sou de l'any 1759, de 100 lliures.

I finalment Jaume Pujol, sagristà de l'església de Bellpuig, cobrava 119 lliures, per la compra de 179 lliures de cera blanca, a raó de 14 sous per cada lliura de cera. I aquesta cera es va repartir de la següent manera: 52 lliures a la sagristia, 9 lliures al Monument, 30 lliures de cera repartides pels monuments de les esglésies de les viles de St. Martí i Linyola i les dels llocs de Vilanova de Bellpuig, Castellnou de Seana i Golmés. També 7 lliures pel monument i ciri pasqual del convent de St. Bartomeu i les 72 lliures restants eren pels 24 ciris de 3 lliures de cera, que donava cada tres anys al convent de St. Bartomeu.²

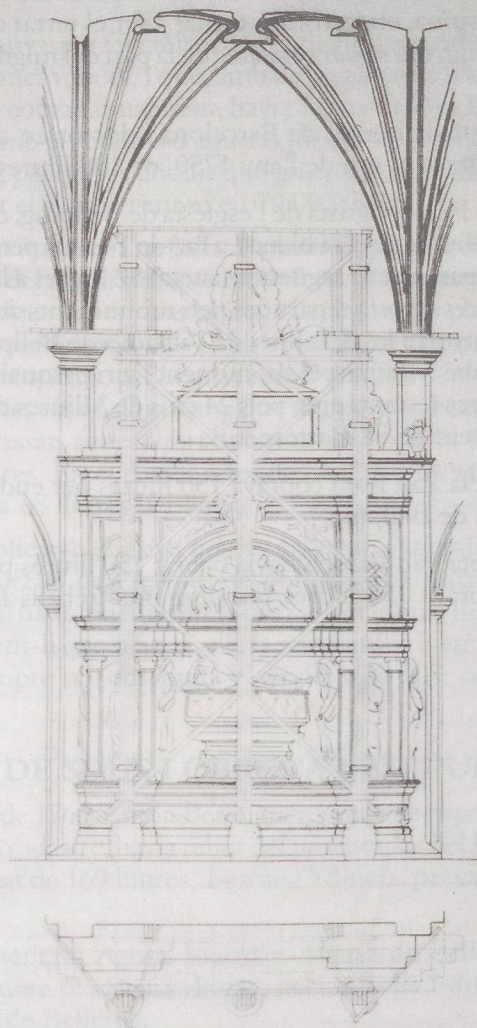
L'any 1792, el paleta Pau Font cobrava 150 lliures per enderrocar i refer una altra paret del Castell de Bellpuig.³

L'any 1746, el paleta Pau Blanch havia cobrat 150 lliures per fer una cisterna al castell. També cobrava 132 lliures per diferents treballs fets a l'interior del Castell.

2) AHCC Notari Rafel Soler. Manual 1760, fol. 209v-212v.

3) AHCC Notari Ramon Soler i Rosell. Manual 1792, fol. 8.

PROYECTO DE PROTECCION
DEL
SEPULCRO DE RAMÓN F. DE CARDONA
EN BELLPUIG (LÉRIDA).

ESCALA 1:50

EL ARQUITECTO.

Projecte de protecció del sepulcre de Ramon Folch de Cardona. Escala 1:50. Data: Agost de 1939. Font: Arxiu Històric del COAC. CMB-321 / 167 A C/36. Carpeta 6-108. Caixa 233